

«Ser du meg nå, mamma? Nå ser du meg, vel?»

Et forsøk på å skape orden, sammenheng og mening. All ære til Aage Storm Borchrevink for forsøk på å forstå Breivik.



Aage Storm Borchrevink | **En norsk tragedie** Anders Behring Breivik og veiene til Utøya, Gyldendal, 2012. 367 sider

Boka er lettlest og velskrevet. Tidvis gir den et meget interessant tidsbilde av Oslo som oppvekstby. Hvordan er det å være barn her? Hvordan var det, for eksempel hvis man er født i 1979? Fint at noen løfter frem et fenomen som klasse og drøfter det. Ris ungdomskole. Barna fra blokkene. Barna fra villaene. «Og mora di? Hun er hjelpepleier, altså?»

Å henge det hele på en kvinne i den mest sårbare situasjon en kan tenke seg, med Gyldendals velsignelse, blir for enkelt

Fint at noen zoomer inn på vår nære historie, deler av historien om våre nye landsmenn og -kvinner, sett fra barne- og ungdomsperspektiv. Først var elever med asiatisk, afrikansk eller søramerikansk opprinnelse bare eksotiske, spennende kuriosa. Så ble de flere, og man så ned på dem. Markerte avstand. Så ble *de* toneangivende, de tøffe, de som organiserte seg på en måte som kunne utmanøvrere mang en norsk tretten-fjortenåring, og også eldre, norske ungdommer. De tøffe gutta som plutselig jentene syntes var kule. De tøffe gutta det ble et poeng å ha goodwill hos, som man kunne beundre og kunne hate. Oslo øst og Oslo vest og kryssende møtepunkter.

Breiviks klangbunn

Og så Tåsengjengen. Tagging som utløp for frustrasjon og kreativitet og ikke minst markeringsbehov. Identitetsskapende prosjekter. Gutten som spraymalte signature MORG rundt omkring, til og med på overvåkede Karl Johan.

Dataspill som desensitiverende metode.

Rus. Kanskje for lite studert i boka?

Tankevekkende og interessant det hele. Stoff som kan få mang en mamma til å kjenne et bekymret støt i magen. I denne sammenhengen: Breiviks klangbunn, deler av den. Et tidsbilde, men ingen forklaring på Breiviks senere atferd. En ikke påfallende spesiell historie om grupperivalisering, forsøk på å passe inn og vinne respekt, blant unge gutter.

Borchgrevink løfter også frem enkeltskjebner: enkelte av ungdommene på Utøya, Jonas Gahr Støre, hjelpere fra campingplassen. Denne øya, som var gitt i gave og først representerte et problem. Hjelperne, båteierne som utvilsomt reddet mange liv, får den heder de fortjener. Politiets fomlete håndtering får sitt.

Problematiske kildebruk

Andre deler av boka fremstår uhyre problematiske slik undertegnede vurderer det. Bruken av konfidensielt materiale. Det må være supplert av Breiviks (tidligere) stemor, tar en seg i å undre. Her er karakteristikkene av mor, begreper som er kjente for alle psykologer som har lest journaler i psykisk helsetjeneste. De er ikke nødvendigvis pene. De er ikke ment for offentligheten. De er pirrende, og selvsagt er vi alle nysgjerrige. Hva skjedde der hjemme på Silkestrå? Egentlig, egentlig?

Det er likevel ikke forsvarlig å bruke taushetsbelagt materiale. Borchgrevink prøver å skape balanse med å beskrive også mors bakgrunn. Han påpeker også etterrettelig at mor selv ba om hjelp, fra Barnevernet, da Breivik var en liten gutt. Forfatteren er slem, synes jeg, når han nærmest gjør narr av mor og hennes to barn på vei til Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri, og ikke finner veien der det strengt tatt bare er en vei, ifølge Borchgrevink. Underforstått: Mor har ikke mange ressurser. Men Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri er faktisk ikke så lett å finne. Borchgrevink er heller ikke stø i måten han håndterer journalopplysningene han har fått, på. Mangelen på fagkunnskap skinner igjennom.

Breivik som offer for mors mange forstyrrede projeksjoner? Hva så? Vi som arbeider som klinikere, har hørt oppvekstskildringer som får hårene til å reise seg. Det er ikke forklaring god nok.

Å tåle det uavklarte

Jeg tror 22. juli fordrer at vi tåler det uavklarte. Sikkert noe av det vanskeligste som er. Vi ønsker orden, sammenheng, mening. Men ord som omsorgssvikt, traumer, narsissime, Asperger, psykose, personlighetsforstyrrelse og einstøing (et begrep som bare er delvis sant i Breiviks tilfelle), kan ikke gi et fyllestgjørende svar.

Selvsagt prøver vi å forstå. Som sagt, all ære til Borchgrevink. Men å henge det hele på en kvinne i den mest sårbare situasjon en kan tenke seg, med Gyldendals velsignelse, blir for enkelt etter undertegneds mening.

Vi har sett det opp gjennom historien. Europa har sin andre verdenskrig og blant annet jødeutryddelsen, som groteske eksempler på hva mennesker er i stand til. Og krigen i Jugoslavia. I senere år har vi opplevd skolemassakrer, også i Norden, voldelige soloutspill fra unge menn med dødelig utfall for flere, som oftest også for gjerningsmannen. Og nå 22.07.2011. Regjeringskvartalet og Utøya. Jeg tror dette enda må «synke» en god stund, og at det er prematurt å skrive «den endelige

historien». Kanskje kommer den aldri. Borchgrevinks bok hadde stått seg på en mer ydmyk, undrende form, og på å drøfte teorier om utvikling av aggresjon og vold uten å lese journaler.

Anmeldt av Kari Normann, psykolog, spesialist i klinisk voksenpsykologi